

Ряшко В.И. Научно-педагогическая деятельность Гегеля.

В статтє зробана попытка раскрыть некоторые аспекты научно-педагогической деятельности Гегеля.

Ключевые слова: наука, образование, педагогика, воспитание, деятельность, личность, студент, учебное заведение, учебный процесс, ученик, философия.

Riashko V.I. Hegel's Scientific and Pedagogical Activity.

This article attempts to expose some aspects of scientific and pedagogical activity of Hegel.

Key words: science, education, pedagogy, pedagogue, education, activity, person, student, educational institution, educational process, philosophy.

Стаття надійшла 29 грудня 2012 р.

УДК 340.12:177.1

О.В. Ряшко

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ В ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ ФІЛОСОФСЬКО-ЕТИЧНІЙ ДУМЦІ

Розглянуто проблему честі та гідності людини в західноєвропейській філософсько-етичній думці. Окрема увага приділена її ролі у формуванні обов'язку та відповідальності працівників ОВС України.

Ключові слова: гідність, честь, свобода, достоїнство, право, мораль, філософія, обов'язок, відповідальність, міліція (поліція).

Постановка проблеми. Проблема честі та гідності людини в філософсько-етичній думці, починаючи з античності й до нашого часу, є однією з актуальних. Про це, зокрема, свідчить ціла низка нормативно-правових актів, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН. Ця проблема не минула й Україну, яка в складних соціально-економічних і політичних умовах розбудовує свою державу. У цьому аспекті на сучасному етапі розвитку світової цивілізації суттєво зростає роль, розширюється обсяг завдань і відповідальність правоохоронних органів щодо забезпечення прав свобод громадян їх честі й гідності.

Отже, вивчення і аналіз концепцій видатних мислителів Західноєвропейської філософської думки буде сприяти розширенню наукового світогляду, формуванню філософської культури, сприятиме більш

глибокому розумінню процесів і явищ, що відбуваються в суспільстві і таким чином усвідомлення своєї відповідальності та обов'язку, спрямованого на захист прав, свобод, честі й гідності громадян.

Стан дослідження. Філософсько-етичні концепції мислителів Західної Європи щодо проблеми захисту честі й гідності людини є важливою теоретико-науковою базою, що виступає невід'ємною складовою світової філософсько-етичної думки.

Деякі аспекти проблеми розглядали в своїх наукових працях російські вчені, а саме: С. Алексєєв, В. Бачинін, Д. Волгонов, А. Гусєйнов, І. Ільїн, В. Казимирчук, А. Миловидов, О. Хєффе, В. Четвернін та ін. Серед українських науковців, які свої наукові розвідки присвятили аналізу філософсько-етичних ідей – праці О. Аболіної, Г. Васяновича, Г. Ващенко, І. Зязюна, О. Киричок, О. Лінчук, В. Лінчук, В. Лозового, В. Мовчан, О. Петришина, М. Тофтула, В. Шкоди та ін., де в основному увага акцентується на етичному аспекті. У рамках даної статті зосереджується увага не тільки на морально-етичному, а й на філософсько-правовому і професійно-службовому аспектах в діяльності працівників ОВС.

Виклад основних положень. «Історично поняття «честь» і «гідність» – пише Г.П. Васянович – зустрічається вже у досократів (Гомер, Гєсіод, Солон, Фалес, Періандр, Піттак, Анаксимандр, Гєракліт, Піфагор)». У творах цих та інших мислителів виявлена тенденція тождності морально гідної поведінки з поведінкою розумною: «Будь кращим вчинками» (Гомер): «Наклепників очікує безчестя», «Присягу не порушуй» (Гєсіод): «Богам – хвала, батькам честь» (Солон): «Не багатій нечесними методами» (Фалес): «Насолода тимчасова – честь безсмертна» (Періандр). Почуття єдності з родом надавало індивіду сили, гідності. За рід кожен готовий був вмерти, не думаючи про себе. Постійна оцінка і повага діяльності того чи іншого члена роду викликали в нього самооцінку своїх дій, їх схвалення чи несхвалення, задоволення чи незадоволення своїм вчинком. Так у людини спорадично формулюється почуття власної гідності та честі» [1, с. 286].

Кодекс честі, гідності особистості, – зазначає Г.П. Васянович, – чи не вперше був сформульований у школі старогрецького філософа Піфагора, який вчив своїх учнів думати з повагою до батьків і наставників, шанувати їх, законам підпорядковуватися [1, с. 267].

Слід зазначити, що багато мислителів античності не тільки теоретично обґрунтовували у своїх творах право людини на захист її честі та гідності, але й своїм особистим прикладом демонстрували роль цих чеснот. В цьому аспекті наведемо декілька прикладів.

Персидський цар Дарій у листі Геракліту писав: «Ти написав книгу «Про природу», яка є важкою для зрозуміння і до витлумачення. Якщо тлумачити її місцями за твоїми словами, то здається, що значення лежить у тому, що твоя книга представляє теорію усього світу, а також і явищ, які відбуваються у ньому, які проявляються і відбуваються в найбожественнішому рухові. Отже, цар Дарій, син Гістаспа, бажає стати учнем і учасником грецької освіти. Тому ти не гайся, вибирайся скоро в дорогу і явись переді мною і моїм царським палацом.

Бо елліни в більшості випадків байдужі до своїх мудреців, і вони не звертають уваги на їх установи, щоб сприймати їх поважно. Але в мене віддадуть тобі всяку пошану; щодня ти знайдеш доброзичливе звернення, а також життя, що відповідає твоїм основним правилам».

Геракліт відповів так:

«Геракліт Ефеський цареві Дарію, синові Гістаспа, посилає свій привіт».

«Усі люди, що живуть тут на землі, дуже далекі від правди і справедливості, їх серце схиляється більше до заспокоєння їх жадоби до грошей і жадоби слави, внаслідок їх нужденного нещастя. Але щодо мене, то я дуже строго відмовляюся від усякої підлості, уникаю від задоволення всякої зазвисті, яка хоче для мене набрати значення, тому я не можу рішитися приїхати в Персію, бо я задовольняюся малим, як це відповідає моїм бажанням» [2, с. 36–37].

Наведемо ще один приклад:

«З листа Демокріта до Гіппократа».

«Цар персів запрошує нас до себе, не знаючи про те, що для мене слово мудрість є ціннішим від золота» [3, с. 163]. Це яскравий приклад свідчення не тільки щодо честі й гідності, але й мужності мислителів.

Проблему честі й гідності людини не оминув і старогрецький філософ Платон. Він вважав, що їх становлення відбувається завдяки самовдосконаленню душі. Іншими словами, чим вищий духовний розвиток людини, тим вона стає більш гідною, надійною опорою, захисником держави і суспільства. Платон цю проблему тісно пов'язує з її обов'язком перед батьківщиною. «Батьківщина, – говорить філософ, – є більш дорогоцінна, ніж мати і батько, вона недоторкана і священна» [4, с. 107]. Громадянин, який захищає честь своєї держави, – робить висновок Платон, захищає власну честь і достоїнство.

Геніальний старогрецький мислитель Арістотель у своїх філософських працях проблемі етиці (моралі) присвятив наступні праці:

«Етика Нікомаха», яка була присвячена для Нікомаха, сина Арістотеля; «Етика Евдема» і «Велика етика». У цих творах філософ спеціально не розглядав проблему честі і гідності людини, але він багато уваги приділяв проблемі добродетності і свободи. Арістотель зазначає, що в суспільстві, у всіх його елементах, які тісно пов'язані між собою і складають єдине ціле, елемент влади і елемент підпорядкування існує у всьому. Це загальний закон природи, і йому підпорядковане все, у тому числі й в суспільстві. Аналізуючи проблему свободи, Арістотель вважає, що в суспільстві повинні існувати як вільні громадяни, так і раби. Хто за своєю природою належить не самому собі, а іншому, і при цьому все-таки людина, той за своєю природою раб» [5, с. 299].

Діяльність рабів полягає у застосуванні їх фізичної сили, це найкраще, що вони можуть робити. Вони в такому значному ступені відрізняються від інших людей, маючи на увазі вільних громадян, в якій душа відрізняється від тіла, а людина від тварини, – робить висновок мислитель. Ці люди за своєю природою раби, і для них краща доля бути в підпорядкуванні пана. Арістотель пояснює, що рабом за своєю природою є той, хто може належати іншому, і хто володіє розсудком лише настільки, що сприймає накази іншої особи, але сам розсудком не володіє.

Згідно теорії Арістотеля, природа побудована так, що сама фізична організація людей вільних відрізняється від фізичної організації рабів: у рабів тіло міцне, здатне для виконання необхідної фізичної праці; навпаки люди, які є вільні, не здатні для виконання подібного роду робіт, однак здатні для політичного життя. Тільки вільна людина, яка володіє всіма громадянськими правами, на думку Арістотеля, володіє всіма моральними чеснотами і в тому числі честю, гідністю і достоїнством [5, с. 298–300].

Арістотель вказував, що честь і гідність людини найбільш яскраво розкривається у ставленні до батьків, друзів, інших людей [6, с. 53–293]. Мислитель наголошував, що біди держави постають передусім через втрату честі й гідності можновладців.

В епоху середньовіччя домінує теологічний підхід щодо визначення честі й гідності людини. Згідно з цим підходом, пріоритет тіла над духом покладався в культуру взагалі й виховання молоді зокрема. У цей період існували дві системи виховання, в яких значна роль відводилась формуванню честі та достоїнства, а також морально-християнських чеснот. Це були лицарські й монастирські системи виховання. «Теоретичні основи цього виховання знаходимо у філософів,

отців церкви, педагогів (Оріген, Тертуліан, Августин, Боецій, Абельяр, Тома Аквінський, Дунс Скот, Майстер Екхарт та ін.)» [1, с. 273].

Монастирське виховання, що зосереджувалось у монастирях або при церквах, надавало виняткової уваги формуванню християнських чеснот. «Лицарське виховання, – зазначає Г.П. Васянович, – на противагу монастирському, мало на меті фізичний розвиток особистості. Ідеалом лицаря була людина фізично здорова, міцна і спритна, що добре вмє володіти зброєю. В Україні лицарями називали себе запорозькі козаки, підкреслюючи цим свої права на волю та військову організацію, козацьку доблесть і воєнне мистецтво. Духовними чеснотами лицарів була віра в Бога, вірність і відданість своєму суверенові, хоробрість, шляхетність, чесність, гідність, захист слабких, старих і жінок» [1, с. 275].

Діячі епохи Відродження і Нового часу намагались підійти до оцінки значення особистості з погляду розуму і вимог людської природи. Т. Гоббс ставив честь і гідність людини у залежність від її особистих здібностей і доброчесностей, її соціального стану, які утворюють могутність людини. Філософ робить такий висновок: «Гідність. Суспільна цінність людини, тобто, є та ціна, яка надається їй державою, є те, що люди, як правило, називають гідність. І та ціна виявляється у наданні військових, суддівських, державних посад» [7, с. 6].

В епоху Відродження проблема честі й достоїнства виступає однією з основних філософських, етичних і правових проблем. У своїх філософських трактатах італійські мислителі Д. Манетті «Про достоїнство і перевагу людини», П. Мірандола «Про достоїнство людини», наголошують на тому, що людина є сама творець своєї власної долі: «Її доля і бажання залежить, чи буде вона вищою істотою, яка перевершує всі інші істоти» [8, с. 59]. Еразм Роттердамський у своїй книзі «Похвала глупості» висміює почуття честі й достоїнства, що панувало в епоху феодалізму і було оцінене лише на знатності походження.

Мислителі епохи Новітнього часу проблему честі й гідності людини тісно пов'язували з її свободою. Так, Б. Спіноза стверджує, що лише вільна людина знає, що таке честь і гідність. Особистість, що пригноблена соціально і інтелектуально, втрачає почуття честі й гідності. Аналогічного підходу щодо честі і гідності людини дотримуватися і Дж. Локк: «Вільна людина скоріше загубить життя, ніж честь. Нехтуючи честю, людина нищить все людське в собі» [1, с. 278].

Аналізуючи проблему честі й гідності людини, Ж.-Ж. Руссо тісно пов'язує її з особистою свободою людини. «Відмовитись від своєї

свободи, – писав Ж.-Ж. Руссо, – означає відмовитись від своєї людської гідності, від прав людини» [9, с. 8]. Французький філософ К.А. Гельвецій виступав з критикою вчення про нерівність людей як наслідок природжених інтелектуальних здібностей. Він стверджував, що всі люди від народження володіють однаковими розумовими задатками, а їх відмінності в психічному і моральному відношенні пояснював насамперед особливостями соціального середовища, в якому вони виховувались. Проблему честі, гідності і свободи людини порушували у своїх наукових працях і видатні німецькі філософи І. Кант і Г. Гегель. У своїх філософських творах І. Кант розглядав людську особистість як свідому моральну істоту, яка повинна володіти самоповагою. Кант критично ставився до тих осіб, які є зарозумілими, гордими і пихатими, і тим самим демонструють свою гідність, якою не володіють. Якщо людина вважає, що володіє перевагами перед іншими людьми, то це – зарозумілість. «Зрозуміла зарозумілість ненависна і смішна, оскільки така є чисто внутрішньою» [1, с. 290].

Проблему честі й гідності Кант розглядає як результат особистої свободи людини. Він формулює чотири види свободи, особливу увагу акцентує на політичній свободі, тобто це свобода від рабства і насильства взагалі. Дійсно, Кант вказує на те, що «свобода є можливість вчинків, якими не порушується право інших людей. Філософ вказує на свободу права підкорятися тільки тим законам, на які громадянин сам дав згоду на їх добровільне виконання. Кант виступає проти «рабства», під котрим також має на увазі і кріпацтво. «Немає іншого жажливішого, – говорить мислитель, – коли дія однієї людини повинна підкорятися волі іншої... рабство є найвище зло в людській природі... Людина, яка залежить від іншої, вже не є людиною» [10, с. 146], – такий категоричний висновок робить Кант. «Достоїнство особистості полягає в тому, – заявляв філософ, – щоб кожна виконувала свій обов'язок. Сама особистість, на думку мислителя, підлягає підпорядкуванню моральному закону, вона встановлює цей закон і тільки йому підкоряється. Не за страх, а виключно через повагу до закону становить собою той мотив, який може придати вчинку моральну цінність» [11, с. 263]. Німецький філософ поняття «честь» тісно пов'язує з поведінкою людини, насамперед у ситуації, коли їй нанесена образа в грубій формі, що принижує її честь і гідність. В такій ситуації, вважає Кант, покарати кривдника слід не через закон за судом, а через дуель [11, с. 262].

Отже, «повага до людини як моральної істоти є обов'язок і права, від якого вона не може відмовитися. Такого роду домагання

називають любов'ю до честі» [11, с. 406]. Кант найбільше в людині цінував її моральні чесноти, негативно ставлячись до пихатості і зарозумілості. «Зарозумілість, – говорить філософ, – слід відрізняти від гордості (animusetatus) як любові до честі, піклування про те, щоб ні в чому не принизити свого людського достоїнства і гідність перед іншими» [11, с. 408].

Проблема честі, гідності особистості її свободи і відповідальності надзвичайно хвилювала також і великого мислителя Г.В.Ф. Гегеля. Німецький філософ вказує на об'єктивний характер честі і гідності особистості. Він їх пов'язує з проблемою свободи і держави. «Держава, – вказує Гегель – є морально ціле, здійснює свободу, і абсолютна ціль розуму полягає в тому, щоб свобода дійсно існувала» [13, с. 283]. Аналізуючи проблему честі і гідності, німецький мислитель, як вже було зазначено раніше, пов'язує її з державою, яка повинна забезпечити свободу кожному індивіду. Аналізуючи проблему свободи, Гегель писав: «Лише в суб'єкті може реалізовуватися свобода... високе значення людини полягає саме в тому, що вона знає себе як абсолютне, і визначає себе» [12, с. 155]. Гегель, замислюючись над проблемою прав, свобод, честі й гідності людини дійшов висновку, що якщо людина не в змозі в результаті обов'язкових причин забезпечити достойний рівень свого існування, це призводить до «втрати почуття права, і ... честі [12, с. 271]. Мислитель підкреслює, що в суспільстві існує не тільки бідність і злидні, але й «величезні багатства в небагатьох руках». Тим самим у черні виникає зло, яке полягає у тому, що у неї відсутня честь, яка принижує людину в неможливості забезпечити своє існування власною працею ... як на своє право» [12, с. 271].

Гегель свободу людини тісно пов'язує з її відповідальністю. Він критично ставиться до такої ситуації, якщо мислення визнає себе вільним, тоді «відступає від загальновизначеного і значимого і може винайти для себе щось особливе» [12, с. 47]. «Коли говорять – зауважує Гегель, – що свобода полягає взагалі в тому, щоб робити все, що завгодно, то подібне уявлення свідчить про повну відсутність культури думки» [12, с. 80].

Німецький філософ наголошує на тому, що честь і гідність особистості не є чимось абстрактним, відірваним від загальноприйнятих моральних, соціальних і правових норм суспільства і держави «Окрема особистість, – говорить Гегель, – зобов'язана присвятити себе моральному закону. Тому, якщо держава вимагає життя індивіда, він повинен віддати її» [12, с. 127]. Згідно філософському вченню Гегеля честь

і гідність людини виступає не тільки як правова категорія, але й як і моральна. «Моральна людина, – зазначає Гегель, усвідомлює зміст своєї діяльності як необхідного... і тим самим мало наноситься шкода її свободі, бо остання навіть, навпаки, лише завдяки такій свідомості стає дійсною і змістовною» [13, с. 337].

У «Філософії права» Гегель зазначає, що сама держава тримається не на обов'язку, а на честі. Добре відомо, що Гегель надзвичайно високо поціновував роль і місце держави як «морального універсума». Разом з тим, вимагаючи від індивіда суворого дотримання законів держави, він зобов'язував державу захищати честь та гідність своїх громадян. Зневага честі й гідності, яку виявляє держава до своїх громадян, не робить честі їй самій, це є грубим порушенням прав і свобод індивідів. Громадянське суспільство має сприяти розвитку честі і гідності своїх громадян, дбати про честь, свободу всього народу.

Ці ідеї великого мислителя є актуальними в умовах розбудови нашої української держави. Слід зазначати, що честь і гідність особистості охороняється законом. У Конституції України наголошується: «Усі люди є вільні, рівні у своїй гідності та правах» (ст. 21). «Кожен має право на повагу до його гідності» (ст. 28). «Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей» (ст. 68) [14, с. 9, 10, 22].

Таким чином забезпечення свободи, честі й гідності, прав і свобод громадян з чисто філософсько-правової, етичної все більше переміщається в політико-правову площину, про що свідчить ціла низка нормативно-правових документів, у тому числі Кримінально-процесуального кодексу України, прийнятого Верховною Радою України 13 квітня 2012 р., в якому в ст. 11 «повага до людської гідності» (п. 1) зазначається: «під час кримінально провадження повинна бути забезпечена повага до людської гідності, прав і свобод кожної особи» [15, с. 8]. Це важливе завдання лягає на плечі правоохоронних органів України.

Ще у 1979 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла спеціальний Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, який безпосередньо регламентує поліцейську діяльність у контексті захисту прав людини, їх честі та гідності.

Так, у ст. 2 Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку підкреслюється: «При виконанні своїх обов'язків працівники поліції поважають та захищають людську гідність, підтримують та захищають права людини» [16, с. 7].

У кодексі поведінки працівників правоохоронних органів в пункті «Етична та юридична поведінка» прямо вказується, що «Права людини є невід'ємною частиною гідності людської істоти. Співробітники правоохоронних органів поважають та захищають людську гідність та захищають і відстоюють людські права будь-якої особи» [16, с. 35].

Так, аналізуючи проблему захисту прав і свобод людини, їх честі і гідності, було сформульовано «Десять правозахисних стандартів правильної поведінки для правоохоронних органів». У пункті 2 цього стандарту записано: «Проявляйте співчуття та повагу до всіх жертв злочинств, на охорону їхньої безпеки та приватного життя» [16, с. 52].

У Європейському кодексі поліцейської етики вказується, що «Громадяни демократичних країн створили свою державу з метою гарантувати собі максимальну свободу при дотриманні законності» [16, с. 71].

Таким чином, предметом діяльності поліції насамперед є забезпечення дотримання принципів правової держави, суворого дотримання законності в охороні прав і свобод громадян.

Положення вище вказаних документів зобов'язують українських правоохоронців чітко дотримуватись міжнародних стандартів етики поліцейського. Ця вимога є особливо актуальною, оскільки Україна проводить цілеспрямовану політику щодо входження до єдиного правового простору розвинутих країн світу, до цивілізованої міжнародної правоохоронної діяльності.

Вирішення цієї проблеми вимагає реформування її правоохоронних органів, в тому числі – міліції, переорієнтації її основної функції зі суто репресивної на соціально-захисну, наближення до міжнародно-правових стандартів.

Органам внутрішніх справ відводиться одна з провідних ролей у реалізації внутрішньої політики держави з боротьби зі злочинністю, забезпечення прав і свобод її громадян, гарантованих основним законом країни – Конституцією України.

Висновки. Аналіз філософсько-етичних та правових ідей мислителів західноєвропейської думки, починаючи від античності й донині має важливе значення, оскільки сприяє духовному, інтелектуальному і моральному самовдосконаленню правоохоронців, значно поглиблює їх світогляд, почуття високої відповідальності за забезпечення стабільного правопорядку і законності в суспільстві.

До українських правоохоронців законодавець пред'являє вимоги, вказані в Законі України «Про міліцію» та інших нормативно-правових документах МВС України. Ці етичні вимоги засновані на загально визнаних морально-етичних принципах і нормах, в тому числі й суворого дотримання «Європейського кодексу поліцейської етики».

Етичний кодекс ОВС України зобов'язує усіх працівників при виконанні своїх службових обов'язків ставитись до громадян неупереджено, уважно, доброзичливо, з почуттям поваги до їх людської гідності, не допускати проявів жорстокого або принизливого ставлення до людей.

Таким чином, сучасний рівень правоохоронної діяльності вимагає створення такої міліції, якій би були притаманні найкращі світові досягнення, що визначали б її високий професіоналізм і патріотизм, відданість справі, високу культуру та відповідальність. Шанобливе ставлення до людини та повага до її честі і гідності повинні стати не тільки службовим обов'язком, але й моральним орієнтиром кожного правоохоронця.

Отже, ефективність діяльності правоохоронної системи будь-якої держави залежить не тільки від політики у сфері правоохоронної діяльності, чинного законодавства, а й від фахового рівня правоохоронців, усвідомлення ними обов'язку і відповідальності щодо захисту прав, свобод, гідності і честі громадян України.

---

1. Васянович Г.П. Вибрані твори: в 5 т. / Г.П. Васянович // Педагогічна етика: навч. посібник. – Львів: Сполом, 2010. – Т. 3. – 420 с.

2. Питання класичної філософії // Статті і матеріали, присвячені Гераклітові. – Львів: Львівський державний університет ім. І. Франка, 1963. – 58 с.

3. Материалисты древней Греции. Сборник текстов Гераклита, Демокрита и Эпикура. – М.: Государственное изд-во политической литературы, 1955. – 238 с.

4. Платон. Критон / Платон // Сочинения: в 4 т. / общ. ред. А.Ф. Лосева и др.; автор. вступ. статьи А.Ф. Лосева; примеч. А.А. Тахо-Голи; пер. с древнегреч. – М.: Мысль, 1990. – Т. 1. – С. 97–111.

5. Асмус В.Ф. История античной философии / В.Ф. Асмус. – М.: Высшая школа, 1965. – 320 с.

6. Аристотель. Никомахова етика / Аристотель // Сочинения: в 4 т.; пер. с древнегреч.; общ. ред. А.И. Доватура. – М.: Мысль, 1983. – Т. 4. – С. 53–293.

7. Гоббс Т. Левиафан, или материя, форма и власть государства церковного и гражданского / Т. Гоббс // Сочинения: в 2 т.; пер. с лат. и англ.; сост., ред., авт. примеч. В.В. Соколов. – М.: Мысль, 1991. – Т. 2. – 731 с.
8. Философская энциклопедия / гл. ред. Ф.В. Константинов. – М.: Гос. научн. изд-во «Советская Энциклопедия», 1962. – Т. 2. – 576 с.
9. Руссо Ж.-Ж. Об общественном договоре / Ж.-Ж. Руссо // Трактаты; пер. с фр. – М.: Канон-Пресс, 1998. – 416 с.
10. Нарский И.С. Кант / И.С. Нарский. – М.: Мысль, 1976. – 207 с.
11. Кант И. Сочинения: в 6 т. / И. Кант; под общ. ред. В.Ф. Асмуса, А.В. Гульги, Т.И. Ойзермана. – М.: Мысль, 1965. – Т. 4. – Ч. 2. – 478 с.
12. Гегель Г.В.Ф. Философия права / Г.В.Ф. Гегель; пер. с нем.: ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсесянц; авт. вступ. ст. и примеч. В.С. Нерсесянц. – М.: Мысль, 1990. – 524 с.
13. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук. Наука логики / Г.В.Ф. Гегель. – М.: Мысль, 1975. – Т. 1. – 452 с.
14. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 2 червня 1996 р. – К.: Українська правнича фундація, 1996. – 63 с.
15. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінально процесуального кодексу України». – К.: Алерта, 2012. – 304 с.
16. Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку. Документально-джерелознавчий довідник / упор. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, І.Г. Кириченко. – К., 2002. – 128 с.

Ряшко О.В. Проблема защиты чести и достоинства человека в западноевропейской философско-этической мысли.

Рассматривается проблема чести и достоинства человека в западноевропейской философско-этической мысли. Отдельное внимание уделено ее роли в формировании долга и ответственности работников ОВД Украины.

Ключевые слова: *достоинство, честь, свобода, право, мораль, философия, обязанность, ответственность, милиция (полиция).*

Riashko O.V. The Problem of the Protection of Honour and Dignity in the Western European Philosophical and Ethical Thought.

The problem of honour and dignity within the Western European thought is considered. Special attention is paid to its role in forming of duty and responsibility of police officers in Ukraine.

Key words: *dignity, honour, freedom, dignity law, morality, philosophy, duty, responsibility, police.*

Стаття надійшла 22 січня 2013 р.